

¶ Herman Bavincks indrukken van Amerika anno 1892

¶ George Harinck

De in 1892 gevormde gemeenschap van Gereformeerde Kerken in Nederland schonk van meet af aan aandacht aan verwante kerkelijke gemeenschappen in het buitenland. De samenvoeging van een deel van de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Nederduitse Gereformeerde Kerken betekende niet alleen een fusie van diverse buitenlandse kerkelijke relaties, maar vormde ook een impuls tot het zoeken van nieuwe betrekkingen buiten de landsgrenzen. Ten bewijze van dit elan werden de eerste afvaardigingen naar het buitenland nog op de eendaagse verenigings-synode van 17 juni 1892 aangewezen en van een opdracht voorzien.

Reeds een maand later, op 22 juli, passeerde de eerste afvaardiging naar het buitenland de douane te Rotterdam om scheep te gaan, via Engeland naar Noord-Amerika. Het betrof prof. Douwe Klazes Wielenga (1842-1902) en prof. dr. Herman Bavinck (1854-1921), beiden verbonden aan de Theologische School van de Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen. Zij vertrokken voor een rondreis van drie maanden door de Verenigde Staten en Canada. Behalve introductiebrieven voor de als 'Gereformeerde Kerken in Amerika' omschreven gemeenschappen – het betrof in de praktijk zowel de Reformed Church in America als de Christian Reformed Church – kregen ze van de synode ook de opdracht mee om 'de 'Presbyterian Alliance' den dank der kerken over te brengen voor hare

deputatie [naar de verenigings-synode], en voorts zich te vergewissen omtrent den grondslag en de zuiverheid van het presbyteriaal en confessioneel karakter der aangesloten kerken.¹ De Gereformeerde Kerken wilden zaken doen. Lagen hier wellicht mogelijkheden voor nieuwe, internationale contacten met geestverwanten?²

Maar er waren ook andere motieven. Naast de behoefte van het nieuwe kerkgenootschap aan internationale oriëntatie, kan de reis van deze twee gereformeerde hoogleraren niet los worden gezien van de omvangrijke emigratie van Nederlanders naar de Verenigde Staten in de tweede helft van de negentiende eeuw, alsmede van de kerkelijke betrekkingen die daaruit voortvloeiden. Contacten tussen de Nederlandse Hervormde Kerk en de door Nederlanders gestichte Reformed Church of America waren er reeds sinds de zeventiende eeuw, maar ze waren verwaterd. De emigratiegolf richting Amerika, die vanaf 1846 op gang was gekomen, had daarin verandering gebracht. Met name de aansluiting bij de Reformed Church van enkele groepen afkomstig uit de Afscheiding van 1834, die onder aanvoering van een predikant hoofdzakelijk naar New Jersey, Michigan en Iowa trokken, was in dit verband van betekenis. Deze Nederlandse afgescheidenen vormen een bijzondere groep onder de miljoenen negentiende-eeuwse immigranten uit Europa, omdat zij naast economische en sociale tevens religieuze motieven aanvoerden voor hun komst naar Amerika. Zij kwamen ook naar de nieuwe wereld om er in vrijheid hun godsdienst te belijden. Zij voorzagen de oude Hollandse kerk van vers bloed en zorgden ook voor nieuwe kerkelijke en theologische contacten met Nederland. Gevoelig voor vrijheidsbeperking en verknocht aan strikte religieuze en morele opvattingen viel het echter niet iedere afgescheidene licht zich bij de oude Reformed Church aan te sluiten en haar tradities aan te nemen. In 1857 ontstond ook in Amerika een afgescheiden kerk: de Christian Reformed Church. Het principiële verschil tussen beide kerken bleef